

Međunarodni sud za krivično
gonjenje lica odgovornih za
teška kršenja međunarodnog
humanitarnog prava počinjena
na teritoriji bivše Jugoslavije
od 1991. godine

Predmet br. IT-03-69-T
Datum: 19. oktobar 2011.
Original: engleski

PRED PRETRESNIM VEĆEM I

U sastavu: sudija Alphons Orie, predsedavajući
sudija Michèle Picard
sudija Elizabeth Gwaunza

Sekretar: g. John Hocking

Odluka od: 19. oktobra 2011. godine

TUŽILAC

protiv

**JOVICE STANIŠIĆA
FRANKA SIMATOVIĆA**

JAVNO

**UPUTSTVO U VEZI S PRAVILOM 90(H)(ii) I ODLUKA PO PODNESCIMA
STANIŠIĆEVE ODBRANE NA OSNOVU PRAVILA 90(H)(ii)**

Tužilaštvo

g. Dermot Groome

Branioci Jovice Stanišić

g. Wayne Jordash
g. Scott Martin

Branioci Franka Simatovića

g. Mihajlo Bakrač
g. Vladimir Petrović

I. ISTORIJAT POSTUPKA

1. Dana 11, 14, 20. i 23. jula 2011, Stanišićeva odbrana uložila je prigovore na tužiočevo unakrsno ispitivanje svedoka odbrane zbog toga što tužilaštvo nije "iznelo prirodu svojih navoda" svedocima, u skladu s pravilom 90(H)(ii) Pravilnika o postupku i dokazima (dalje u tekstu: Pravilnik).¹ Tužilaštvo je ustvrdilo da je poštovalo odredbe iz pravila u svom unakrsnom ispitivanju i osporilo je tumačenje pravila koje je dala Stanišićeva odbrana.²

2. Dana 14. i 20. jula 2011, Veće je pozvalo strane da podnesu pismene podneske o sledećem: (a) svom tumačenju pravila 90(H)(ii); (b) kako bi se tužilaštvo trebalo ponašati u skladu s pravilom; i (c) prema sugestiji strana u postupku, koje bi protivmere Veće trebalo da preduzme u slučaju nepoštovanja pravila.³

3. Dana 3. avgusta 2011, Stanišićeva odbrana podnela je svoj podnesak (dalje u tekstu: Podnesak na osnovu pravila 90(H)(ii)).⁴ Dana 10. avgusta 2011, tužilaštvo je odgovorilo na podnesak (dalje u tekstu: Odgovor).⁵ Veće je prethodno odobrilo Stanišićevoj odbrani da podnese repliku.⁶ Dana 17. avgusta 2011, Stanišićeva odbrana je podnela repliku (dalje u tekstu: Replika), zatraživši (a) da prekorači dozvoljeni broj reči, (b) da Veće, u vezi s nepoštovanjem pravila 90(H)(ii), usvoji analizu iz predmeta *Stanišić i Župljanin* (dalje u tekstu: Odluka iz predmeta *Stanišić i Župljanin*)⁷, i (c) da Veće uzme u obzir tužiočevo nepoštovanje tog pravila u svojoj analizi dokaznih predmeta prilikom donošenja konačne presude.⁸

---

¹ T. 12550-12561, 12873-12877, 13142-13144, 13525-13535. Dana 23. jula 2011, Simatovićeva odbrana složila se sa Stanišićevom odbranom o prigovorima u sudnici, T. 13535.

² T. 12553-12561, 12876-12877, 13532-13535.

³ T. 12877-12878, 13144.

⁴ Podnesci Stanišićeve odbrane na osnovu pravila 90(H)(ii); 3. avgust 2011.

⁵ Odgovor tužilaštva na podneske Stanišićeve odbrane na osnovu pravila 90(H)(ii), 10. avgust 2011.

⁶ T. 13145-13146.

⁷ *Tužilac protiv Miće Stanišića i Stojana Župljanina*, predmet br. IT-08-91-T, Odluka po Zahtjevu tužilaštva za razjašnjenje u vezi s primjenom pravila 90(H)(ii), 12. maj 2010.

⁸ Replika Stanišićeve odbrane na Odgovor tužilaštva na Podneske Stanišićeve odbrane na osnovu pravila 90(H)(ii), 17. avgust 2011. (poverljivo), par. 4, 12-13, 23.

II. ARGUMENTI STRANA U POSTUPKU

A. Stanišićeva odbrana

4. Stanišićeva odbrana tvrdi da je prvenstveni cilj pravila 90(H)(ii) da strane u postupku "Veću pribave (ili da mu omoguće da dobije) dovoljno detalja o spornim činjenicama među stranama u postupku kako bi Veće moglo na odgovarajući način da odluči o nevinosti ili krivici nekog lica".⁹ Stanišićeva odbrana tvrdi da njeno tumačenje ide u prilog drugim dvjema obavezama u Pravilniku: da se ispuni kriterijum za donošenje osuđujuće presude "van razumne sumnje" i da tužilaštvo udovolji obavezi da pomogne Veću da dođe do istine.¹⁰ Stanišićeva odbrana tvrdi da Veće, pre nego donese konačnu presudu, treba da čuje sva moguća objašnjenja ili pobijanja navoda protiv optuženih.¹¹ Stanišićeva odbrana tvrdi da se to može postići ukoliko tužilaštvo, u skladu s pravilom 90(H)(ii), iznese svoje navode pred svedocima odbrane.¹²

5. Stanišićeva odbrana tvrdi da ukoliko tužilaštvo ne ispita unakrsno svedoka o "spornim činjenicama" među stranama, ostavlja se dojam da je tužilaštvo prihvatilo njegovo svedočenje.¹³ U vezi s tim, Stanišićeva odbrana postavlja sledeću hipotezu (dalje u tekstu: prva hipoteza):¹⁴

ukoliko tužilaštvo u ovom predmetu ne ospori tvrdnje svedoka iz SAO Krajine u vezi s navodnom ulogom Stanišića u navodnoj "paralelnoj" vojnoj strukturi, da li odbrana (i svedok) treba da iz toga shvate da tužilaštvo više ne podržava tu teoriju? Da li je to prestalo da bude "sporna činjenica"?

6. Stanišićeva odbrana tvrdi da pravilo 90(H)(ii) nalaže tužilaštvu obavezu da unakrsno ispita svedoka o "spornim činjenicama" među stranama u postupku.¹⁵ Stanišićeva odbrana tvrdi da je Pretresno veće u predmetu *Brđanin* primenilo taj kriterijum na unakrsna

---

⁹ Replika, par. 12.

¹⁰ Podnesak na osnovu pravila 90(H)(ii), par. 12, 15; Replika, par. 6, 10-12.

¹¹ Podnesak na osnovu pravila 90(H)(ii), par. 11.

¹² *Ibid.*

¹³ Podnesak na osnovu pravila 90(H)(ii), par. 9.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ Podnesak na osnovu pravila 90(H)(ii), par. 8, 13, 18; Replika, par. 8-9.

ispitivanja koja su vodile strane u postupku.¹⁶ Stanišićeva odbrana nadalje tvrdi da tužilaštvo svoje obaveze na osnovu pravila 90(H)(ii) može da ispuni tako što će osporavajuće dokaze predočiti u što većoj meri i što je moguće detaljnije, imajući na umu potrebu da se štede sudski resursi.¹⁷ Odbrana tvrdi da je takvo pobijanje svedoka u skladu s dužnošću tužilaštva da traži istinu.¹⁸ Pored toga, iako Stanišićeva odbrana tvrdi da strana u postupku "ne treba da iznosi svoju tezu svedoku koji nije protivrečio dokazima iz njene teze", ona ipak sugeriše usvajanje "razumnog pristupa" koji bi omogućio da se svedok suoči sa spornim činjenicama kako bi se njegov iskaz mogao valjano razumeti.¹⁹ Konačno, odbrana tvrdi da je nužno da se u složenim postupcima u primeni uslova iz pravila 90(H)(ii) o što detaljnijem izlaganju teze postupa manje fleksibilno kako bi se zaštitila prava optuženog i pospešilo sprovođenje pravde.²⁰

7. Stanišićeva odbrana ilustruje svoje shvatanje pravila i obaveza koje ono implicira postavljajući sledeću hipotezu i istovremeno odgovarajući na nju (dalje u tekstu: druga hipoteza):²¹

Ako svedok odbrane navede da je određena grupa lica počinila neko krivično delo, ali ne pomene da je Stanišić bio deo te grupe, tužilaštvo treba da postavi svedoku pitanje o umešanosti Stanišića u to delo, ako njegova teza uključuje navode da je Stanišić pripadao dotičnoj grupi. To bi omogućilo Pretresnom veću da razume da li svedok zapravo može da uključi Stanišića u grupu ili, obratno, ima dokaza o njegovoj nevinosti uprkos bliskosti s grupom. Odustajanje od pobijanja predstavlja odustajanje od istraživanja činjenica i lišava Pretresno veće prave mogućnosti da shvati ulogu optuženog [...]

Međutim, suštinska vrednost pravila 90(H)(ii) može se oceniti kad se razmotri sledeće: ako bi se tužilaštvo oslanjalo na neke delove svedočenja svedoka odbrane (da je delo(a) počinila grupa lica), ali ne na celo svedočenje (da Stanišić nije umešan), onda bi došlo do teškog kršenja pravila 90(H)(ii), što bi moglo navesti Pretresno veće da pogreši kada bude donosilo konačnu odluku o krivici ili nevinosti optuženog.

¹⁶ Replika, par. 8, u kom se citira *Tužilac protiv Brdanina i Talića*, predmet br. IT-99-36-T, "Odluka po Zahtjevu optuženog Radoslava Brdanina da se pravilo 90(H)(ii) proglasi ništavnim u onoj mjeri u kojoj se kosi sa članom 21 Statuta Međunarodnog suda, te po podnescima optuženog Momira Talića u vezi s pravilom 90(H)(ii)", 22. mart 2002. (dalje u tekstu: Odluka u predmetu *Brdanin*).

¹⁷ Podnesak na osnovu pravila 90(H)(ii), par. 15; Replika, par. 6.

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ Replika, par. 9.

²⁰ Replika, par. 13.

²¹ Replika, par. 10-11; v. takode Podnesak na osnovu pravila 90(H)(ii), par. 13-14.

8. Stanišićeva odbrana tvrdi da se protiv nepoštovanja pravila 90(H)(ii) treba primeniti analiza iz Odluke u predmetu *Stanišić i Župljanin*.²² Prema rečima Stanišićeve odbrane, mogući pravni lekovi su (i) da se zaključi da postoji "proceduralna korist za stranu [koja ispituje]", što Stanišićeva odbrana tumači kao zaključak da strana koja vodi unakrsno ispitivanje smatra da u svedokovom svedočenju nema ničeg što je protivno njenoj tezi; (ii) da u svojoj konačnoj analizi Veće pripiše malu ili nikakvu dokaznu vrednost kontradiktornim dokazima na koje svedok nije imao prilike da reaguje; i (iii) da Veće spreči stranu koja vodi unakrsno ispitivanje da se kasnije poziva na kontradiktorne dokaze ili da ponovo pozove svedoke.²³

B. Tužilaštvo

9. Tužilaštvo tvrdi da je svrha pravila 90(H)(ii) da obezbedi da svedok dovoljno razume kontekst pitanja koja su mu postavljena tokom unakrsnog ispitivanja kako bi mogao da komentariše delove teze strane koja ga ispituje, a koji su u suprotnosti s njegovim iskazom.²⁴ Tužilaštvo tvrdi da pravilo 90(H)(ii) služi tome da se svedok zaštiti od konfuzije, jer mu omogućuje da razume u kojim aspektima je njegov iskaz u suprotnosti sa tezom strane koja ga unakrsno ispituje, kada na drugi način nije jasno da se iskaz svedoka osporava.²⁵ Tužilaštvo tvrdi da pravilo 90(H)(ii) zahteva od strane koja vrši unakrsno ispitivanje da iznese svedoku *opštu prirodu* svoje teze koja je u suprotnosti sa svedočenjem svedoka.²⁶ Pored toga, strana koja vrši ispitivanje treba da ospori opšte aspekte iskaza svedoka ukoliko nema drugih "nesumnjivih pokazatelja" da se iskaz osporava, kako svedok ne bi bio zbunjen, ali ne mora da ga obavesti o svakom spornom detalju.²⁷

10. Kao odgovor na prvu hipotezu, tužilaštvo tvrdi da je Stanišićeva odbrana krivo protumačila jurisprudenciju Međunarodnog suda sugerišući da neko pitanje više nije sporno ako strana koja vrši unakrsno ispitivanje ne postavlja to pitanje nekom svedoku, iako postoje brojni "nesumnjivi pokazatelji" da pitanje ostaje sporno.²⁸ Posebno, tužilaštvo iznosi da je

---

²² Replika, par. 4.

²³ Podnesak na osnovu pravila 90(H)(ii), par. 19; Replika, par. 4.

²⁴ Odgovor, par. 3, 6, 9.

²⁵ Odgovor, par. 3, 9.

²⁶ Odgovor, par. 9, 19.

²⁷ Odgovor, par. 3, 7, 9, 14, 16, 19.

²⁸ Odgovor, par. 16.

uključivanje u njegov Pretpretresni podnesak navoda da su postojale paralelne strukture "nesumnjivi pokazatelj" da je to "sporna činjenica" koja ostaje integralan deo teze tužilaštva.²⁹ Kao odgovor na drugu hipotezu, tužilaštvo tvrdi da iako sve strane mogu da traže razjašnjenje svedočenja svedoka koje bi moglo da bude krivo protumačeno, strana koja vrši unakrsno ispitivanje nije dužna da razjašnjava iskaze date izravnim ispitivanjem.³⁰ Tužilaštvo prihvata da je dužno da pomaže Veću da dođe do istine, ali tvrdi da bi tumačenje pravila 90(H)(ii) koje nudi Stanišićeva odbrana lišilo tužilaštvo mogućnosti da efikasno vodi unakrsno ispitivanje.³¹ Nadalje, tužilaštvo tvrdi da bi pravilo trebalo da se primenjuje na fleksibilan način, u odnosu na okolnosti u datoj situaciji.³²

11. Tužilaštvo tvrdi da jurisprudencija Međunarodnog suda ne zahteva da neko veće prihvati svedočenje svedoka kao istinito zato što nije osporeno pri unakrsnom ispitivanju; stoga je protivno jurisprudenciji zahtevati od Veća da zaključi da strana u postupku koja vrši unakrsno ispitivanje ne smatra nijedan deo iskaza svedoka u suprotnosti sa svojom tezom ako nije pobijala svedoka.³³

III. MERODAVNO PRAVO I DISKUSIJA

A. Uvod

12. Pravilo 90(H)(ii) navodi sledeće:

(i) Unakrsno ispitivanje mora se ograničiti na predmet glavnog ispitivanja i pitanja koja se tiču verodostojnosti svedoka, a u slučaju da svedok može dati iskaz relevantan za navode strane koja ga unakrsno ispituje, na predmet tih navoda.

(ii) Prilikom unakrsnog ispitivanja svedoka koji može dati iskaz relevantan za navode strane koja ga unakrsno ispituje, pravni zastupnik mora takvom svedoku izneti prirodu navoda strane koju zastupa koji su u protivrečnosti sa svedočenjem tog svedoka.

---

²⁹ *Ibid.*

³⁰ Odgovor, par. 17.

³¹ Odgovor, par. 11, 13.

³² Odgovor, par. 9, 11-12, 19.

³³ Odgovor, par. 8, 11, 18.

13. Veće smatra da strane različito tumače pravilo 90(H), što je rezultiralo brojnim prigovorima i diskusijama tokom sudskog postupka. Veće smatra da je rešenje ovog pitanja važno i stoga odobrava Stanišićevoj odbrani da prekorači dozvoljeni broj reči u svojoj Replici. Veće je pažljivo pregledalo sve prigovore koje je Stanišićeva odbrana iznela u sudnici. Međutim, pismeni podnesci Stanišićeve odbrane ne oslanjaju se na te prigovore, nego umesto toga nude dve pomenute hipoteze. Stoga će Veće upućivati na hipoteze Stanišićeve odbrane kako bi razjasnilo primenu pravila 90(H)(ii) u praksi.

B. Pravilo 90(H)

14. Rasprave u sudnici istakle su suštinske razlike među stranama u razumevanju opšteg značenja pravila 90(H) i toga kako treba zajedno čitati pravilo 90(H)(i) i 90(H)(ii).³⁴ Prema jurisprudenciji Međunarodnog suda, nema apsolutnog ili opšteg pravila koje zahteva da strana koja unakrsno ispituje mora da izloži svedoku svoju verziju događaja.³⁵ Pravilo 90(H)(i) i (ii) treba da se čitaju zajedno, a ne odvojeno. Pravilo 90(H)(i) definiše teme o kojima strana u postupku može da unakrsno ispita svedoka: 1) predmet glavnog ispitivanja; 2) verodostojnost svedoka; i 3) u slučaju da svedok može dati iskaz relevantan za navode strane koja ga unakrsno ispituje, predmet tih navoda. Pravilo 90(H)(i) je fleksibilno i ne nalaže unakrsno ispitivanje svedoka na te teme, niti uopšte unakrsno ispitivanje.

15. Veće smatra da se pravilo 90(H)(ii) primenjuje samo, a i tada samo u određenim okolnostima, kada strana u postupku unakrsno ispituje u kategoriji 3, o temi relevantnoj za njene vlastite navode. Iznevši to, Veće ističe da se ne radi o tome da li je iskaz svedoka protivrečan opštim navodima strane koja unakrsno ispituje, već o tome da li će njegov protivrečan iskaz, dat za vreme unakrsnog ispitivanja u kategoriji 3, kasnije biti pobijan od strane koja ga je unakrsno ispitivala tako što će ona ponuditi pobijajuće dokaze ili na drugi način dovesti u pitanje verodostojnost verzije događaja koju zastupa svedok. Nadalje, o čemu će više reći biti kasnije, Veće napominje da ne postoji posebna zabrinutost o tome da li će svedok da bude konfuzan ili nesvestan pobijanja svog iskaza prilikom unakrsnog ispitivanja u kategoriji 1, odnosno na temu

---

³⁴ V. T. 13525-13535.

³⁵ *Tužilac protiv Karere*, predmet br. ICTR-01-74-A, 2. februar 2009. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Karera*), fusnota 55, u kojoj se citira Odluka iz predmeta *Brđanin*, par. 14. U fusnoti, Žalbeno veće u predmetu *Karera* napomenulo je da "je saglasno s formulacijom koju je koristilo Pretresno veće u predmetu *Tužilac protiv Radoslava Brđanina i Momira Talića*" u paragrafima 13-14. Pravilo 90(G)(ii) Pravidnika o postupku i dokazima MKSR identično je pravilu 90(H)(ii).

iskaza koji je dao prilikom glavnog ispitivanja koji je obavila strana u postupku koja ga je pozvala da svedoči.

16. Veće napominje da se formulacija "u slučaju da svjedok može dati iskaz relevantan za navode strane koja ga unakrsno ispituje" pojavljuje i pod (H)(i) i pod (H)(ii). Međutim, ponavljanje te formulacije ne znači da strana u postupku *mora* da unakrsno ispita svedoka o vlastitoj tezi na osnovu (H)(i), ili da mora svedoku izneti prirodu svojih navoda, prema (H)(ii), *zato* što svedok "može dati iskaz relevantan za navode strane koja ga unakrsno ispituje". Veće smatra da ta formulacija izražava minimalni uslov za situaciju u kojoj strana koja unakrsno ispituje može da unakrsno ispita svedoka u vezi sa svojom tezom, na osnovu (H)(i), pri čemu zapravo izražava kriterijum za prihvatanje dokaza iz pravila 89(C) Pravilnika. Tako se time dopušta unakrsno ispitivanje u toj trećoj kategoriji, odnosno o navodima strane koja vodi unakrsno ispitivanje, ukoliko svedok može dati 'relevantan' iskaz.³⁶ Svako drugo tumačenje bilo bi u suprotnosti sa celokupnom permissivnom formulacijom pravila 90(H)(i), koja jedan deo pravila čini obaveznim, dok su druge dve teme prepuštene diskrecionom izboru. Pored toga, tumačiti pravilo na bilo koji drugi način stvorilo bi opšte pravilo koje bi zahtevalo da strana koja unakrsno ispituje iznese svoju verziju događaja (odnosno svoju tezu) svedocima, što je u izravnoj suprotnosti s jurisprudencijom Međunarodnog suda prema kojoj nema takvog opšteg ili apsolutnog pravila.³⁷

C. Svrha i obaveze koje slede iz pravila 90(H)(ii)

1) Uvod

17. Svrha pravila 90(H)(ii) je da: 1) obezbedi efikasno i pravično izvođenje dokaza;³⁸ 2) pomogne Veću u ocenjivanju verodostojnosti svedoka;³⁹ i 3) zaštititi svedoka od konfuzije.⁴⁰

³⁶ Pri unakrsnom ispitivanju o predmetu glavnog ispitivanja, svedočenje svedoka već je vrlo verovatno prihvaćeno kao relevantno tokom glavnog ispitivanja, a verodostojnost svedoka je relevantna van teze bilo koje strane u postupku, čime se negira potreba da se formulacija o "relevantnosti" pojavi bilo gde osim u kategoriji 3, pri unakrsnom ispitivanju o navodima strane koja vrši unakrsno ispitivanje.

³⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Karera*, fusnota br. 55.

³⁸ *V. Tužilac protiv Radoslava Brdanina i Momira Talića*, predmet br. IT-99-36-AR73.7, Odluka po interlokutornoj žalbi *de lege* na Odluku Pretresnog vijeća, 6. jun 2002. (dalje u tekstu: Odluka po žalbi u predmetu *Brdanin*), str. 4; *V. Drugostepenu presudu u predmetu Karera*, fusnota 55, u kojoj se citira Odluka iz predmeta *Brdanin*, par. 13.

³⁹ *V. Tužilac protiv Krajišnika*, predmet br. IT-00-39-A, Presuda, 17. mart 2009. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*), par. 367 i Drugostepena presuda u predmetu *Karera*, par. 24, i jedna i druga citiraju Odluku po žalbi u predmetu *Brdanin*, str. 4.

Pravilo 90(H)(ii) proističe iz načela običajnog prava koje je po prvi put izneo Dom lordova Ujedinjenog Kraljevstva u razmatranju predmeta *Browne protiv Dunna* (dalje u tekstu: Odluka u predmetu *Browne v. Dunn*).⁴¹ Odluka u predmetu *Browne v. Dunn* je poučna u razumevanju nastanka pravila 90(H)(ii). U predmetu *Browne v. Dunn* četiri lorda, koji su zasedali u predmetu, su se svi složili sa sledećim načelom, koje se sada obično naziva "pravilo iz predmeta *Browne v. Dunn*" :⁴²

Ukoliko u toku postupka postoji *namera* da se sugeriše da svedok ne govori istinu o nekoj konkretnoj stvari, njegovu pažnju treba usmeriti na tu činjenicu unakrsnim ispitivanjem koje će pokazati da *postoji namera* da se upravo to sugeriše, tako da svedok ima mogućnost da iznese bilo koje objašnjenje kojim raspolaže, osim ako nije potpuno jasno da je on već ranije dobio obaveštenje *da postoji namera da se pobije verodostojnost* njegove priče ili (za Lorda Morrisa) da je priča neverovatne i fiktionalne prirode.

18. Preovladavajuća svrha tog načela je "pravično postupanje sa svedocima".⁴³ Veće naglašava formulaciju koju smatra posebno važnom u originalnom pravilu – odnosno, da strana koja unakrsno ispituje ima nameru da diskredituje svedoka na nekom konkretnom pitanju, ali da će diskreditovanje uslediti u *kasnijoj fazi* postupka, a ne *ranije*, dok svedok ima mogućnost da direktno odgovori. Pretresno veće u predmetu *Brđanin* saželo je pravilo iz predmeta *Browne v. Dunn* na sledeći način: "kada strana koja unakrsno ispituje kasnije namerava da pobije svedočenje svedoka o nekoj spornoj činjenici (izvodeći daljnje dokaze ili sugerišući da se svedočenje može objasniti na drugi način), svedoku bi trebalo dati mogućnost da tokom unakrsnog ispitivanja komentariše suprotnu verziju".⁴⁴

⁴⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 368.

⁴¹ 6 R. 67 (H. L. /Dom lordova/), 28. novembar 1893. (Lord Herschell, L. C, lordovi Halsbury, Morris i Bowen), odbačeno, uz potvrdu presude Žalbenog veća. U predmetu *Browne*, podnosilac tužbe iznio je tužbu zbog klevete u pravnom dokumentu koji je sastavio optuženi, jedan advokat koji je angažovan da podnese tužbu protiv podnosioca tužbe, str. 67-68. Navedeni klijenti su svedočili da su angažovali optuženog da pokrene postupak protiv podnosioca tužbe i taj dokument je izveden, predodčen i oni su ga u tu svrhu potpisali, *ibid.* Oni ili uopšte nisu bili unakrsno ispitani ili nisu unakrsno ispitani o svojim delima ili o autentičnosti dokumenta, *ibid.* U svojoj završnoj reči, podnosilac tužbe zatražio je od porote da ne veruje iskazima svedoka o tim pitanjima, str. 71. Porota je donela odluku u prilog podnosiocu tužbe, str. 67.

⁴² Odluka u predmetu *Browne*, str. 67, 70-71, 76-79, (naglasak dodat).

⁴³ Odluka u predmetu *Browne*, str. 70-71 (lord Herschell, L.C).

⁴⁴ Odluka u predmetu *Brđanin*, par. 12; v. takode *id.* fusnota 5, 6, 7, 9, gde se citiraju ista tumačenja i primene pravila u krivičnim postupcima u Engleskoj, Australiji i Kanadi.

2) Izvođenje dokaza

(a) Svrha

19. Pravilo 90(H)(ii) pomaže u pravičnom i efikasnom izvođenju dokaza tako što zahteva od strane u postupku da izloži prirodu svoje teze svedoku tokom unakrsnog ispitivanja, a ne kasnije, dok predočava vlastitu tezu izvodeći dokaze koji protivreče svedoku ili osporavaju verodostojnost njegovog svedočenja. To rezultira sledećim: 1) da strana u postupku koja poziva svedoka bude obaveštena o tome da je njegovo svedočenje osporeno i da u odnosu na to prilagodi svoje izvođenje dokaza;⁴⁵ 2) da se izbegne ponovo pozivanje svedoka i moguće odugovlačenje postupka, kada postane jasno da se njegov iskaz osporava;⁴⁶ i 3) da Veće istovremeno čuje izvođenje protivrečnih dokaza strane koja vodi unakrsno ispitivanje, na što svedok može da odgovori, a ne da ti dokazi budu izvedeni kasnije kada svedok više nije prisutan da objasni tu protivrečnost.⁴⁷

(b) Obaveze koje iz toga slede

20. Kako bi se obezbedilo pravično i efikasno izvođenje dokaza, pravilo 90(H)(ii) zahteva od strane koja obavlja unakrsno ispitivanje da osporava samo one izjave svedoka koje, ako ne bi bile osporene u toku svedočenja svedoka na sudu i u odsustvu svih drugih "nesumnjivih pokazatelja", mogu da sugerišu strani koja je pozvala svedoka, Veću i samom svedoku, da strana koja vodi unakrsno ispitivanje ne osporava tu svedokovu izjavu.⁴⁸ Pravilo dozvoljava određenu fleksibilnost u odnosu na okolnosti suđenja.⁴⁹ U skladu sa svrhom pravila, nema potrebe da strana koja obavlja unakrsno ispitivanje iznosi svoju tezu svedoku ako je u okolnostima predmeta očigledno da se svedokova verzija događaja osporava.⁵⁰

21. Ako nema "nesumnjivih pokazatelja" da strana koja unakrsno ispituje osporava svedokove verzije događaja, strana koja poziva tog svedoka ne može da bude obaveštena o tome da će se svedočenje osporavati, čime suđenje čini nepravičnim i podriva sposobnost

---

⁴⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Karera*, fusnota 55, u kojoj se citira Odluka u predmetu *Brdanin*, par. 13.

⁴⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 367, i Drugostepena presuda u predmetu *Karera*, par. 24.

⁴⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Karera*, fusnota 55, u kojoj se citira Odluka u predmetu *Brdanin*, par. 14.

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 368; Drugostepena presuda u predmetu *Karera*, par. 26.

⁵⁰ *Ibid.*, oba teksta citiraju Odluku u predmetu *Browne*, str. 71.

strane u postupku da efikasno planira izvođenje svojih dokaza. Svi do danas prihvaćeni dokazi tužilaštva predstavljaju "nesumnjive pokazatelje" onoga što tužilaštvo osporava, a u ovoj fazi postupka relevantno je utvrditi da li je očigledno da se osporava verzija događaja svjedoka odbrane.

22. Stanišićeva odbrana iznela je da "s obzirom na to da je izvođenje dokaza tužilaštva završeno", podnesci tužilaštva su ograničeni na njegovu obavezu da postupa u skladu s pravilom tokom unakrsnog ispitivanja svedoka odbrane.⁵¹ Pored toga, hipoteze odbrane se odnose na "sporne činjenice" o kojima je tužilaštvo već izvelo dokaze u svom glavnom izvođenju dokaza. Veće smatra da zahtevati ponovno izvođenje dokaza tokom unakrsnog ispitivanja, i to dokaza koji su u suštini već izneseni tokom glavnog izvođenja dokaza, ne ide u prilog pravičnom i efikasnom izvođenju dokaza. Zapravo, to bi učinilo izvođenje dokaza znatno manje efikasnim, jer bi zahtevalo da se tokom unakrsnog ispitivanja s brojnim svedocima odbrane neprestano razgovara o pitanjima koja su već bila jasno osporena. Odluka strane koja unakrsno ispituje da ne pobija svedoka koji svedoči u protivrečnosti s već izvedenim dokazima strane koja unakrsno ispituje je procesna strategija. Veće može da oceni verodostojnost protivrečnih dokaza, ukoliko strana koja unakrsno ispituje ne planira da izvede dalje dokaze kako bi pobijala svedoka i osporila njegovu verziju događaja. Strana koja unakrsno ispituje može da odluči da iskaz svedoka nije verodostojan u svetlu već izvedenih dokaza ili da će svedok da ponovi isti protivrečan iskaz i da bi bilo beskorisno pobijati ga. To da li je odluka strane koja unakrsno ispituje da ne osporava protivrečne dokaze i da se oslanja na vlastite dokaze bila valjana procesna strategija, nije relevantno za ovo pravilo.

(c) Primenjeno na ovaj predmet

23. U prvoj hipotezi, Stanišićeva odbrana pita: ako tužilaštvo ne pobija iskaz svedoka iz SAO Krajine o navodnoj ulozi Stanišića u paralelnoj vojnoj strukturi, "je li to *prestalo biti* "sporna činjenica"?"⁵² Kao što je navedeno u pragrafu 22, Veće smatra da odluka da se ne pobija iskaz svedoka u pogledu nekog dela teze strane u postupku koja obavlja unakrsno ispitivanje, a za koji su već izvedeni dokazi, nikako ne znači, na osnovu pravila 90(H)(ii) ili inače, da je strana koja obavlja unakrsno ispitivanje odustala od tog dela svoje teze.

⁵¹ Podnesak u skladu s pravilom 90(H)(ii), par. 6.

⁵² Podnesak u skladu s pravilom 90(H)(ii), par. 9 (kurziv dodat).

3) Pomaganje Veću

(a) Svrha

24. Pravilo 90(H)(ii) može pomoći Veću da oceni verodostojnost tako što mu omogućuje da sasluša objašnjenje svedoka o delovima njegovog iskaza koji su protivrečni dokazima druge strane u postupku.⁵³ Veće upozorava na dva dela ove izjave: (i) svedok je svedočio o nečemu što je u suprotnosti s dokazima druge strane u postupku, i (ii) pravilo pomaže Veću da bolje oceni verodostojnost onih delova svedokovog iskaza koje pobija strana koja vrši unakrsno ispitivanje, i to tako što će omogućiti svedoku da objasni protivrečnost. To treba razlikovati od sugestije da Veću može da pomogne *insistiranje* na tome da se dobije protivrečan iskaz. Pored toga, iako pravilo može da pomogne Veću u ocenjivanju verodostojnosti protivrečnih dokaza, verodostojnost takođe može biti osporena drugim dokazima.⁵⁴

(b) Obaveze koje iz toga slede

25. Prema tekstu pravila 90(H)(ii), kako bi se pravilo primenilo, svedok na unakrsnom ispitivanju treba da svedoči o nečemu što je protivrečno tezi strane koja vrši unakrsno ispitivanje. Strana koja unakrsno ispituje treba takođe da ima nameru, kao deo svoje teze, da kasnije predoči dokaze koji pobijaju reči svedoka ili da kasnije osporava verodostojnost svedokovog svedočenja. Ako strana koja unakrsno ispituje nije pobijala iskaz svedoka na unakrsnom ispitivanju (putem ranije izvedenih vlastitih dokaza ili pobijanjem svedoka dok je svedočio u sudnici), svedokovo svedočenje, *u tom trenutku*, nije protivrečno. Tek kasnije, kad strana koja je unakrsno ispitivala izvede svoje dokaze ili kad kasnije ospori verodostojnost svedokovog svedočenja, svedokov iskaz postaje protivrečan, a Veće je, retrospektivno, izgubilo mogućnost da sasluša objašnjenje svedoka o toj protivrečnosti. Ukoliko strana koja unakrsno ispituje ne izvede kasnije dokaze ili ne ospori verodostojnost svedokovog svedočenja, iskaz ostaje neprotivrečan u odnosu na tezu druge strane u postupku i tako ne potpada pod pravilo 90(H)(ii).

---

⁵³ Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 367, i Drugostepena presuda u predmetu *Karera*, par. 24.

⁵⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 371.

(c) Primenjeno na ovaj predmet

26. U drugoj hipotezi, Stanišićeva odbrana tvrdi da ako svedok odbrane navede da je neka grupa počinila krivično delo, ali ne pomene da je Stanišić bio deo te grupe, tužilaštvo bi "ozbiljno prekršilo" pravilo 90(H)(ii) ako ne bi pitalo svedoka da li je Stanišić bio umešan u to delo i "ako bi se oslonilo samo na neke delove iskaza svedoka odbrane (da je delo počinila grupa), a ne i na ceo iskaz (da Stanišić nije bio umešan)." Odbrana takođe tvrdi da tužilaštvo treba da pita svedoka o Stanišićevoj upletenosti u krivično delo kako bi omogućilo Veću da shvati da li svedok "može da uplete Stanišića" ili "obratno, da li ima dokaza o njegovoj nevinosti".

27. Tužilaštvo nije dužno na osnovu pravila 90(H)(ii) da iznese svoju tezu svedoku koji nije u protivrečnosti s tezom tužilaštva, i nema obavezu da dobije protivrečno svedočenje ukoliko svedok nije svedočio ni o čemu što protivreči tezi tužilaštva. Tužilaštvo nije dužno da razjasni iskaz koji je dat tokom glavnog ispitivanja, čak i ako bi takvo razjašnjenje moglo rezultirati dobivanjem protivrečnih ili potvrđujućih dokaza. Ukoliko svedok nije svedočio ni o čemu što je u protivrečnosti s tezom tužilaštva, Veće ponavlja da svrha pravila 90(H)(ii) nije da se dobije novi iskaz, koji može biti protivrečan ili ne, o temama koje svedok nije komentarisao, kako bi Veće saznalo da li svedok odbrane može da uplete optuženog ili da dâ oslobađajući iskaz o optuženom. Osim toga, pravilo 90(H)(ii) niti ne nameće obavezu da se to uradi. Konačno, ako je tokom unakrsnog ispitivanja pokrenuta neka tema koja nije pomenuta tokom glavnog ispitivanja, strana koja je pozvala svedoka ima pravo da dalje produbi to pitanje dodatnim ispitivanjem. Ako se vratimo na hipotezu koju je iznela Stanišićeva odbrana, strana koja vrši unakrsno ispitivanje ne mora imati razloga da pretpostavi da je svedok imao saznanja o prisustvu optuženog u grupi ili može da smatra da je umešanost optuženog u predmetne događaje već dokazana. U toj situaciji, strana koja je pozvala svedoka još uvek može da dobije iskaz u dodatnom ispitivanju o tim povezanim aspektima koje strana koja je vršila unakrsno ispitivanje nije dotakla.

4) Zaštita svedoka od konfuzije

(a) Svrha

28. Svrha pravila 90(H)(ii) je da zaštiti *svedoka* od konfuzije o pitanjima koja su mu postavljena, da omogući *svedoku* da shvati kontekst pitanja i da obezbedi da *svedok* razume da je njegov iskaz osporen.⁵⁵

(b) Obaveze koje iz toga slede

29. Kako bi postupala u skladu s pravilom 90(H)(ii), dovoljno je da strana koja vrši unakrsno ispitivanje izloži svedoku prirodu svoje teze.⁵⁶ "Da izloži prirodu svoje teze" znači da strana treba da izloži svedoku opštu narav dela svoje teze koji se ne podudara s njegovim iskazom.⁵⁷ Strana koja unakrsno ispituje nije dužna da detaljno objasni nepodudarnosti u dokazima.⁵⁸

(c) Primenjeno na ovaj predmet

30. U prvoj hipotezi, Stanišićeva odbrana pita: "da li *odbrana* to treba da protumači da [tužilaštvo] više ne zastupa tu teoriju"⁵⁹ U paragrafima 22 i 23, Veće je već jasno dalo do znanja da činjenica da svedoku nije postavljeno neko pitanje ne znači da je strana koja vodi unakrsno ispitivanje odustala od bilo kojeg aspekta svoje teze. Pored toga, svrha pravila 90(H)(ii) nije da se zaštiti strana koja poziva svedoka od konfuzije u pogledu teze strane koja vrši unakrsno ispitivanje, konteksta postavljenih pitanja ili toga da li je svedokov iskaz osporen.⁶⁰ Stanišićeva odbrana je svesna konteksta pitanja koja se postavljaju tokom unakrsnog ispitivanja i prirode teze tužilaštva, s obzirom na to da je o tom obaveštena putem Optužnice, Predpretnog podneska tužilaštva, spiska svedoka, kao i izlaganjem teze

⁵⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 368.

⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 368; Drugostepena presuda u predmetu *Karera*, par. 26.

⁵⁹ Podnesak u skladu s pravilom 90(H)(ii), par. 9 (kurziv dodat).

⁶⁰ V. Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 369-370; Drugostepena presuda u predmetu *Karera*, par. 27, gde se navodi da se pravilo 90(H)(ii) ne odnosi na optuženog koji svedoči. Suštinska razlika između optuženog i drugih svedoka je da je optuženi potpuno svestan konteksta pitanja i teze tužilaštva. *Ibid.* Optužnica, predpretni podnesak tužilaštva i spiskovi svedoka uzeti zajedno, informišu optuženog o tezi koja ga tereti. *Ibid.*

tužilaštva i podnescima na osnovu pravila 98*bis*. Stanišićeva odbrana može da tumači prirodu teze tužilaštva kako god odabere da je shvati, ali ne treba da se oslanja na pravilo 90(H)(ii) ili na odsustvo određenog pitanja nekom konkretnom svedoku u svrhu potkrepe da to tumačenje deli i Veće. Pored toga, pravilo 90(H)(ii) nije valjano sredstvo za bilo koju od strana u postupku da osporava navodne nepravilnosti i/ili nejasnoće u Optužnici, Pretpretresnom podnesku ili drugim instrumentima postupka.

31. Tužilaštvo nije dužno na osnovu pravila 90(H)(ii) da na iscrpan i detaljan način unakrsno ispituje svedoka.⁶¹ Tužilaštvo ima dužnost da pomaže Veću u otkrivanju istine. Međutim, ta dužnost ne menja obaveze tužilaštva koje proističu iz pravila 90(H)(ii), kao i iz pravila utvrđenih jurisprudencijom Međunarodnog suda i tekstom samog pravila.

D. Pravni lekovi protiv kršenja pravila 90(H)(ii)

32. S obzirom na to da Veće nije zaključilo da je tužilaštvo prekršilo svoje obaveze na osnovu pravila 90(H)(ii), Veće odbija da primeni bilo kakav pravni lek ili da sprovede "analizu eventualnog pravnog leka". Veće će nastaviti da ocenjuje prigovore na osnovu pravila 90(H)(ii) kada budu uloženi, i odlučivaće u svakom pojedinom slučaju da li treba primeniti neki pravni lek i koji.

---

⁶¹ V. Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 368.

V. DISPOZITIV

33. Iz gorenavedenih razloga, Veće

ODOBRAVA zahtev Stanišićeve odbrane da prekorači dozvoljeni broj reči u svojoj Replici;
i

ODBIJA sve druge zahteve.

Sastavljeno na engleskom i francuskom, pri čemu je merodavna engleska verzija.

/potpis na originalu/
sudija Alphons Orié,
predsedavajući

Dana 19. oktobra 2011. godine
U Hagu,
Holandija

[pečat Međunarodnog suda]